

“เหลียวหลัง แลหน้า เศรษฐกิจสังคมไทย ในวาระ ๑๐๐ ปีอาจารย์ป๋วย”

ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และความจำเป็นโตทางเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาประเทศไทย

พงษ์ธร วราศัย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๘

ณ หอประชุมศาสตราจารย์สังเวียน อินทรวิชัย ชั้น 3 อาคารตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

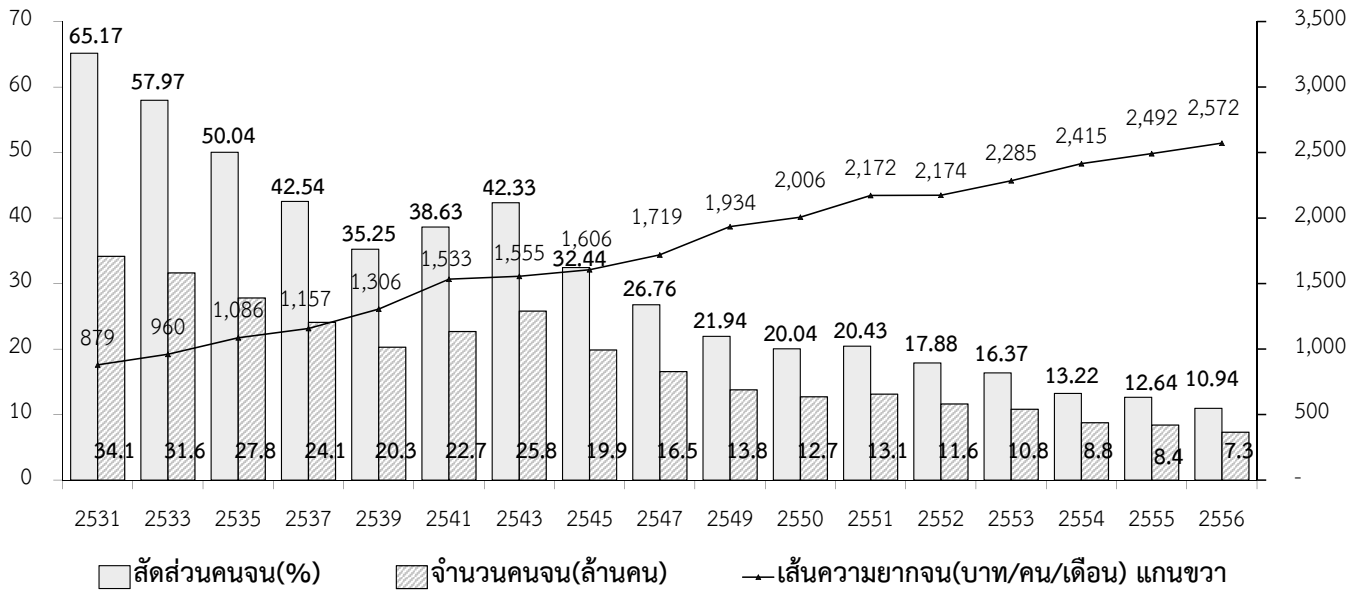
บทคัดย่อ

- บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในกรณีของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลดัชนีชี้วัดทางรายได้และทางสังคม ในลักษณะข้อมูลช่วงยาว (Panel Data) ตั้งแต่ปี 2531-2556 โดยแบ่งพื้นที่ของการศึกษาออกเป็น 5 ภูมิภาค คือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า **ประการแรก** ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ไม่ส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หากแต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในเชิงบวก และ**ประการที่สอง** ความจำเป็นโตทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงและการขยายโอกาสทางการศึกษา และการพัฒนาประชากรในวัยทำงาน มีส่วนช่วยทำให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดในการช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ตามมาด้วยการพัฒนาประชากรในวัยทำงาน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ**

คำสำคัญ ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค

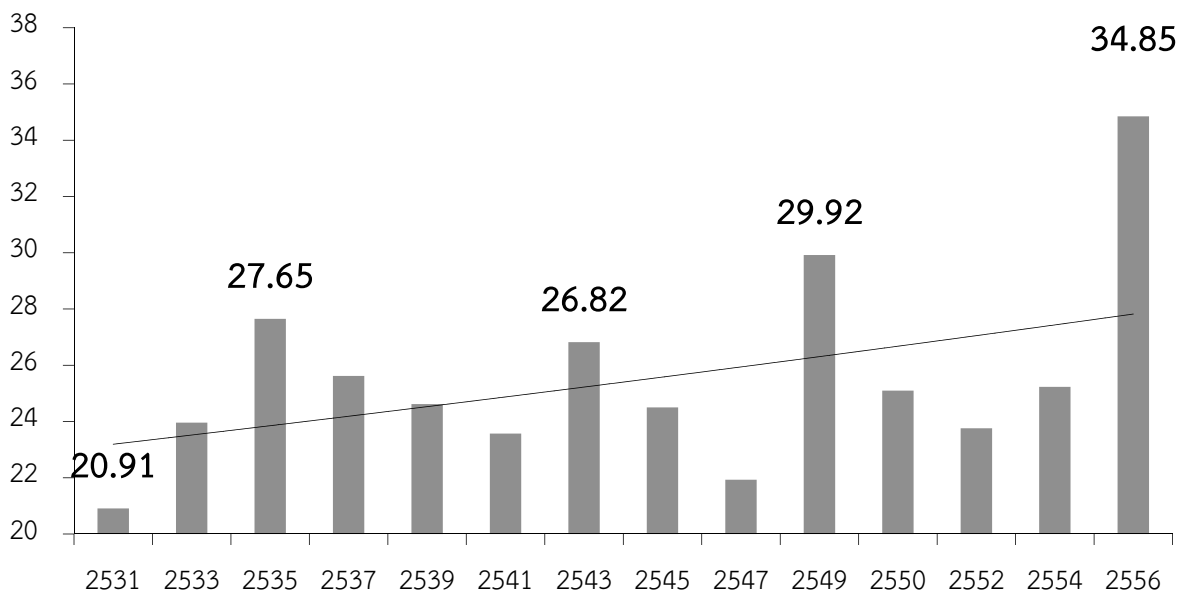

กว่าสองทศวรรษของการพัฒนาที่ผ่านมา สถานการณ์ความยากจนมีแนวโน้มปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ที่มา: ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

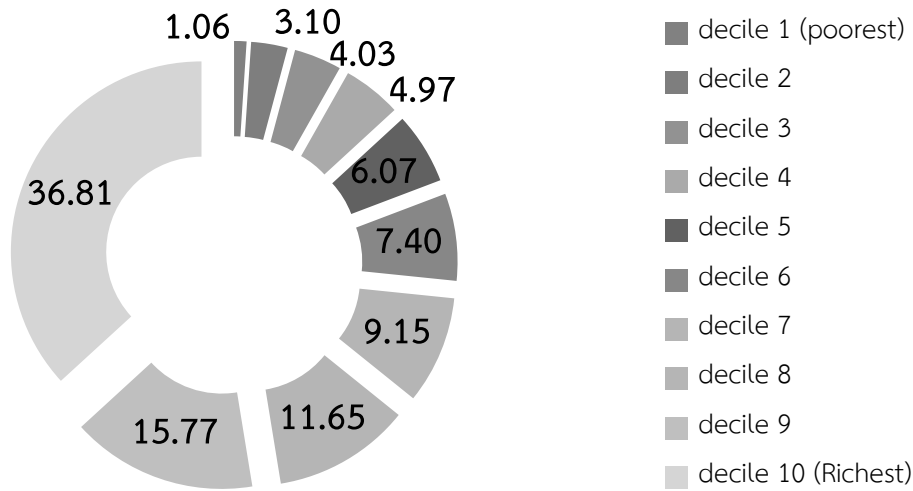
แต่ในด้านความเหลื่อมล้ำทางรายได้นั้นพบว่าสถานการณ์กลับแย่ลงในรอบระยะเวลากว่าสองทศวรรษที่ผ่านมา

ที่มา: ค่าความเหลื่อมล้ำจากรายได้จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Decile by Income) สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

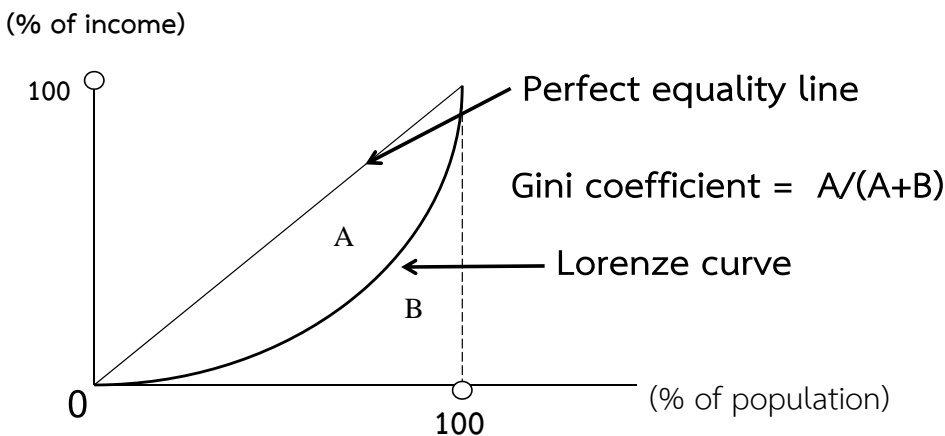

ความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่รวยที่สุดและจนที่สุดมีสูงถึง 34.9 เท่า ในปี 2556

ที่มา: สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ (Gini Coefficient)

แกนนอนแสดงสัดส่วน
สะสมของจำนวนคนโดย
เรียงจากยากจนที่สุดถึง
ร่ำรวยที่สุดของประเทศ
หนึ่ง (0 ถึง 100 %)
และนำสัดส่วนสะสมของ
รายได้ของคนเหล่านั้นมา
plot ทางแกนตั้ง
เส้นตามจุดที่ plot
เรียกว่า Lorenz curve

วัดการกระจายรายได้เป็นอัตราส่วนระหว่างพื้นที่ใต้ Lorenz curve กับพื้นที่
สามเหลี่ยมใต้ perfect equality line

$$\text{Gini} = A/(A+B)$$

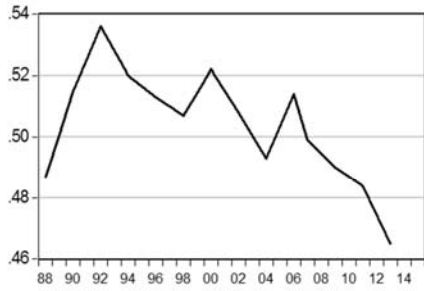
Gini = 0 แสดงความเท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์

Gini = 1 (หรือ 100%) แสดงความไม่เท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์

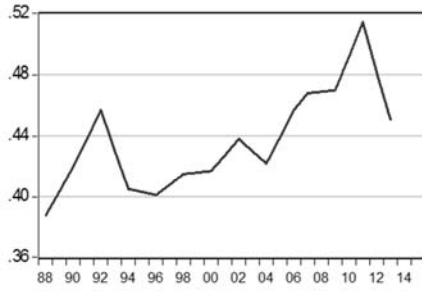
ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคทางรายได้ที่ผ่านมาเคลื่อนไหวอยู่ในช่วงแคบๆ
ที่ระดับ 0.44 - 0.5 มาโดยตลอด

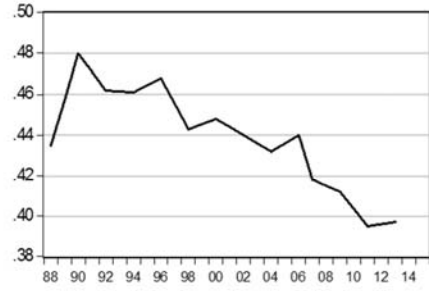
Gini Coefficient: Whole Kingdom

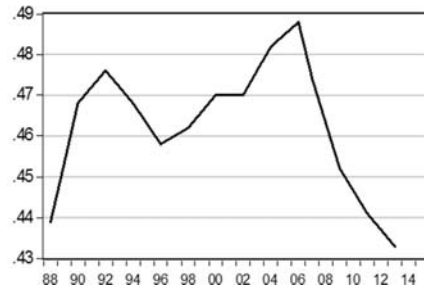
Gini Coefficient: Bangkok

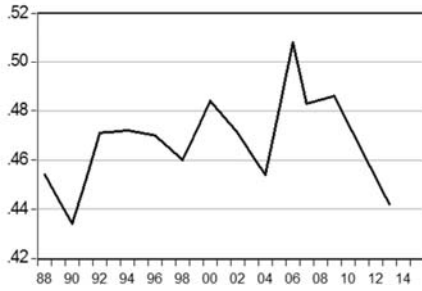
Gini Coefficient: Central Region

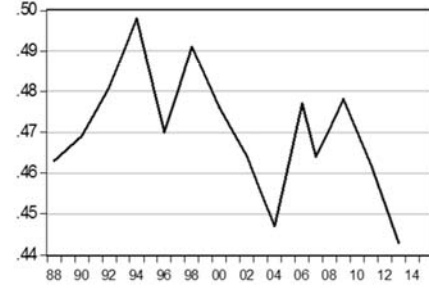
Gini Coefficient: Northern Region

Gini Coefficient: Northeastern Region

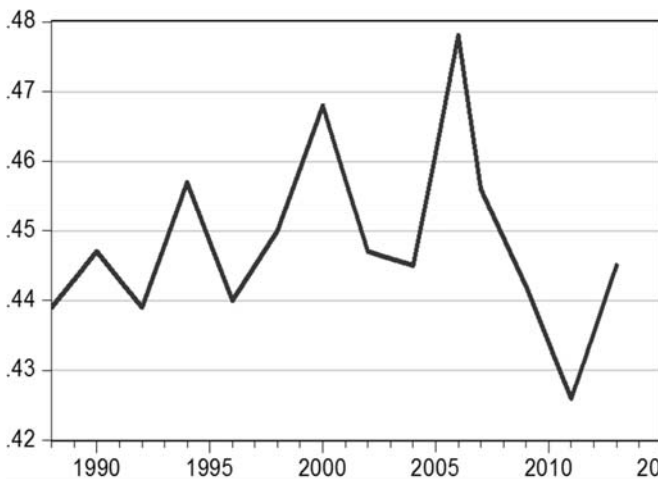
Gini Coefficient: Southern Region

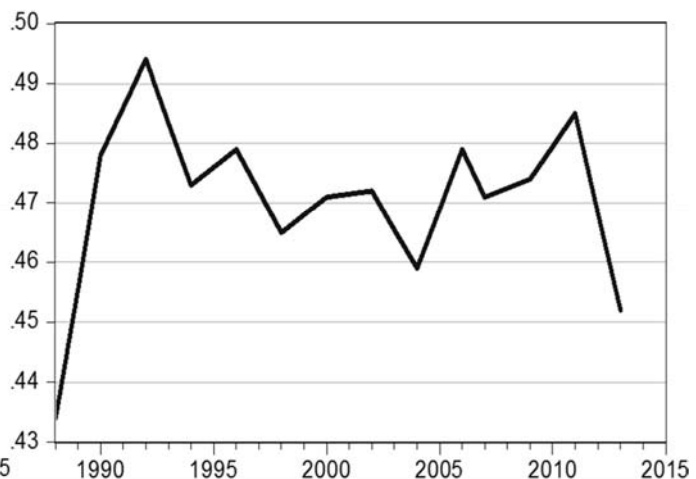
ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ยังคงเป็นปัญหาที่ดำรงอยู่ในเขต
ชนบทกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมา

Gini Coefficient: Rural Area

Gini Coefficient: Urban Area

ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

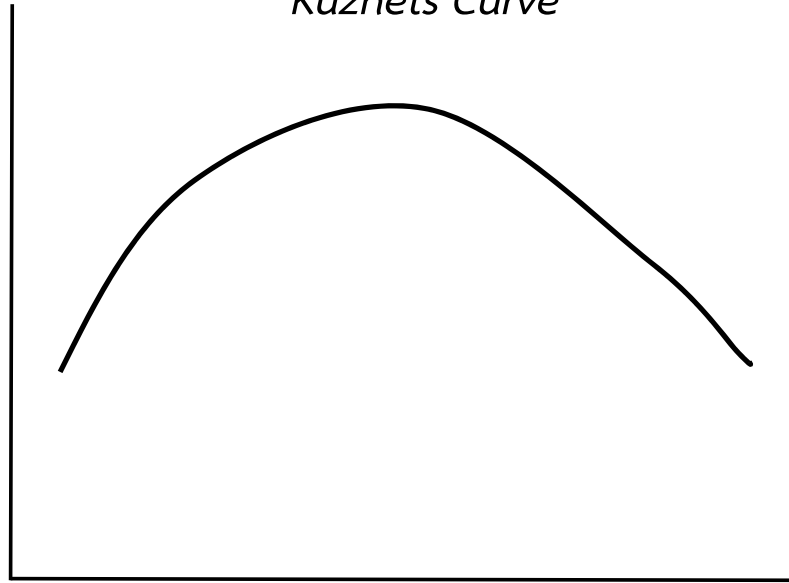

Simon Kuznets

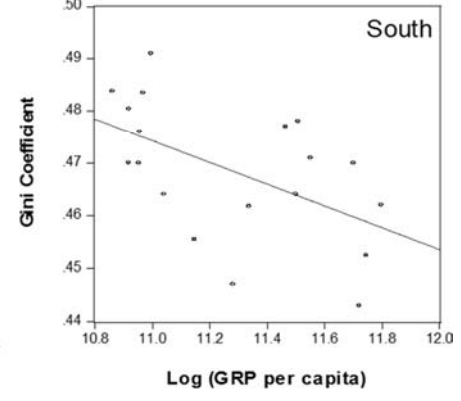
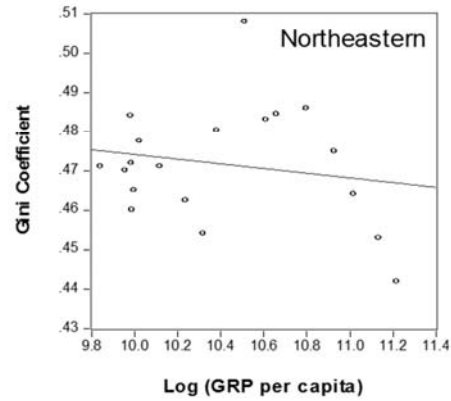
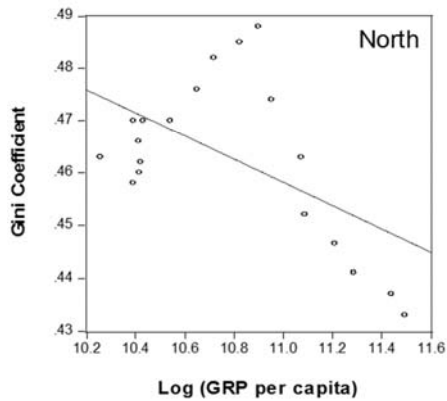
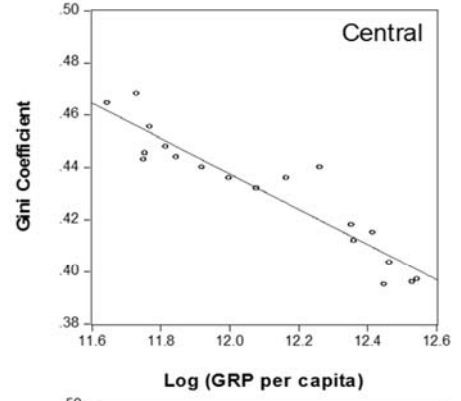
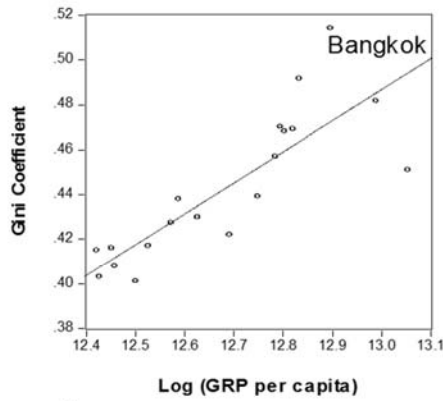
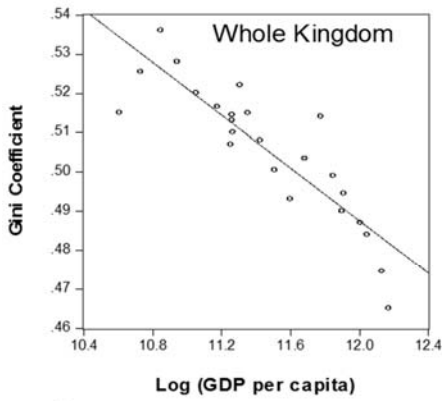
Simon Kuznets
(1901-1985)
Nobel Memorial Prize in
Economic Sciences (1971)

ความเหลื่อมล้ำทางรายได้

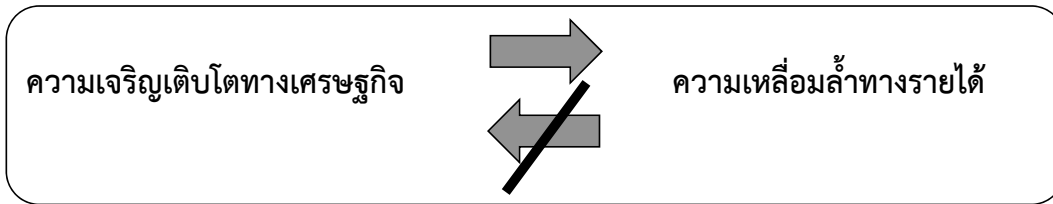
Kuznets Curve

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ไม่ส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
 หากแต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบ Panel Granger Causality

Pairwise Granger Causality Tests
 Sample: 1988 2013
 Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
LNGRP does not Granger Cause GINI	85	3.14314	0.0485
GINI does not Granger Cause LNGRP		0.71030	0.4946

ที่มา: ผู้วิจัย

$$GINI_{it} = \beta_0 + \beta_1 GRP_{it} + \beta_2 YOS_{it} + \beta_3 LF_{it} + \varepsilon_{it}$$

โดยที่

- $GINI_{it}$ คือ สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาครายภาค ภาค i ณ ปีที่ t
- GRP_{it} คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาคต่อหัว ภาค i ณ ปีที่ t (*logarithmic form*)
- YOS_{it} คือ จำนวนปีการศึกษารายภาค ภาค i ณ ปีที่ t
- LF_{it} คือ จำนวนวัยแรงงานรายภาค ภาค i ณ ปีที่ t (*logarithmic form*)
- ε_{it} คือ ค่าความคลาดเคลื่อน (disturbance term)

ช่วงเวลาของการศึกษา:	2531-2556 (1981-2013)
พื้นที่ของการศึกษา:	กรุงเทพฯ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้
ลักษณะของข้อมูล:	Panel Data Analysis
ที่มาของข้อมูล:	สำนักบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผลกระทบของตัวแปรที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้

การเปลี่ยนแปลงของสัมประสิทธิ์
ความไม่เสมอภาค

- ถ้าผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาคต่อหัว (GRP per capita) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ลดลงเท่ากับ -0.0008
- ถ้าจำนวนปีการศึกษาของประชากรเพิ่มขึ้น 1 ปี จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ลดลงเท่ากับ -0.0255
- ถ้าจำนวนวัยแรงงานเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1 จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ลดลงเท่ากับ -0.0018

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงเป็นปัญหาสำคัญ

ตารางที่ 4: อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในแต่ละระดับชั้น ปี 2551-2556

ระดับการศึกษา	2551	2552	2553	2554	2555	2556
อนุบาล	63.3	65.0	65.1	53.1	65.7	66.9
ประถมศึกษา	87.6	87.1	86.1	87.2	87.6	88.1
มัธยมต้น	67.9	68.6	69.9	69.6	67.6	67.0
มัธยมปลาย (รวมปวช.)	55.4	57.3	57.6	55.9	55.1	57.7
ปริญญาตรี (รวม ปวส.)	23.9	23.9	23.1	21.9	28.5	29.7

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 5: อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrollment rate) ในระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (Decile by expenditure) ปี 2551-2556

กลุ่มประชากรตามระดับรายจ่าย	2551	2552	2553	2554	2555	2556
10% ที่ 1 ง่ายน้อยสุด	4.1	1.4	2.6	2.4	4.0	3.5
10% ที่ 2	5.8	5.4	9.1	7.1	6.4	7.4
10% ที่ 3	9.9	6.3	10.2	8.2	8.6	9.2
10% ที่ 4	15.0	12.4	12.5	15.4	14.2	11.7
10% ที่ 5	13.6	15.1	17.7	15.0	15.1	16.9
10% ที่ 6	21.2	21.0	16.6	21.4	21.9	21.6
10% ที่ 7	28.4	26.2	25.4	25.0	30.9	31.3
10% ที่ 8	32.1	29.6	27.9	32.3	44.4	43.5
10% ที่ 9	37.1	43.8	45.1	42.8	53.1	53.1
10% ที่ 10 ง่ายมากที่สุด	57.9	59.3	51.7	45.0	66.0	67.3
อัตราการเข้าเรียนสุทธิรวม	23.9	23.9	23.1	21.9	28.5	29.7

ที่มา: ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ,ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) = จำนวนนักเรียนระดับปริญญาตรีและ ปวส.อายุ 18-21 ปี คูณ 100 หารจำนวนประชากรอายุ 18-21 ปี

ตารางที่ 6: อัตราการเข้าเรียนสุทธิในแต่ละระดับชั้น จำแนกตามภาค ปี 2556

ภาค	อนุบาล	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย (รวม ปวช.)	ปริญญาตรี (รวม ปวส.)
กทม.	71.01	90.67	72.60	64.34	48.59
กลาง	64.71	88.71	67.76	58.13	28.43
เหนือ	63.28	87.58	63.21	60.53	30.07
ตะวันออกเฉียงเหนือ	70.58	86.49	67.86	55.60	25.89
ใต้	64.22	89.64	65.01	52.97	16.81
อัตราการเข้าเรียนสุทธิรวม	66.89	88.08	67.01	57.74	29.68

ที่มา: ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ,ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Series 2 Point "2539"
Value: 24.62

ตารางที่ 7 อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ปี 2550 – 2556

ประเทศ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
สิงคโปร์	11	11	13	13	10	6	4
มาเลเซีย	31	30	30	33	35	33	34
อินโดนีเซีย	51	49	55	55	53	53	52
ฟิลิปปินส์	52	52	54	56	57	57	59
ไทย	46	43	47	47	51	52	51
เกาหลีใต้	29	35	36	35	29	31	25
ญี่ปุ่น	19	22	26	29	34	36	28
จีน	44	42	49	46	43	45	45
อินเดีย	54	54	57	58	59	58	60
ออสเตรเลีย	12	6	5	9	8	10	10
นิวซีแลนด์	17	9	10	8	12	12	12

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook, 2013

บทสรุปและข้อเสนอแนะทางนโยบาย

- แม้จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนจะลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำก็เพิ่มความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ทั้งในภูมิภาค เขตเมือง และ เขตชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอีสานกลับพบว่ามีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ไม่ต่างไปจากกรุงเทพ
- ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีส่วนสนับสนุนให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ลดลงเพียงเล็กน้อย
- จากหลักฐานเชิงประจักษ์ พบว่า ความจำเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงและการขยายโอกาสทางการศึกษา และการพัฒนาประชากรในวัยทำงาน มีส่วนช่วยทำให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดในการช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ตามมาด้วยการพัฒนาประชากรในวัยทำงาน

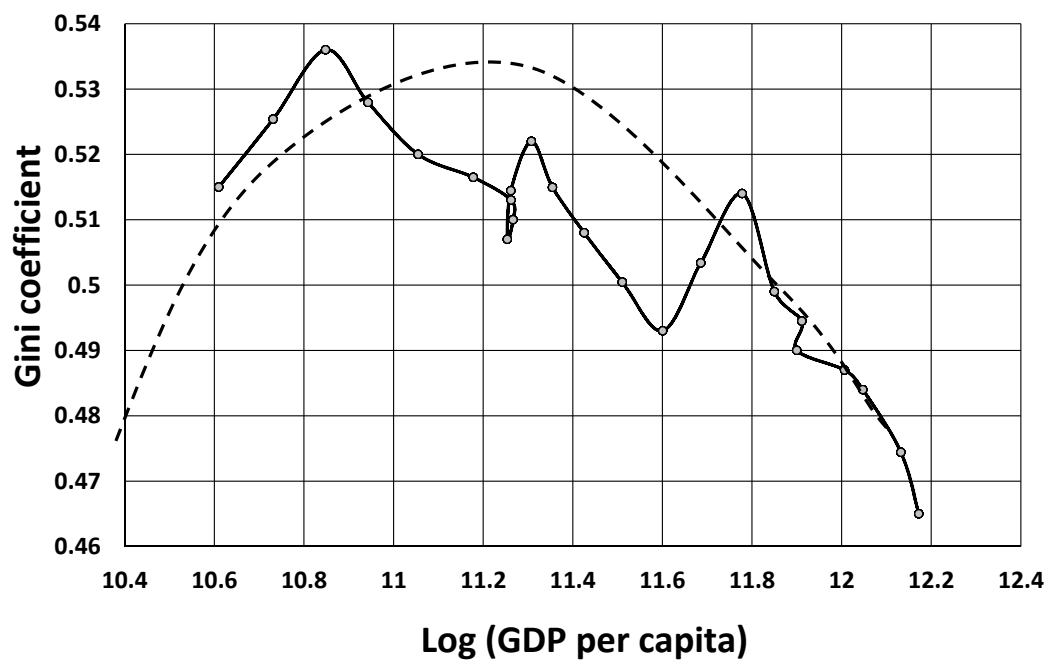

ขอบคุณครับ

ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ:

Thailand's Kuznets Curve

ค่าสถิติของสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ (Gini Coefficient):
ทั่วประเทศ, ภูมิภาค, เขตเมือง, และเขตชนบท

	GINI_ALL	GINI_BKK	GINI_CENTRAL	GINI_NORTH	GINI_NORTHEAST	GINI_SOUTH	GINI_RURAL	GINI_URBAN
Mean	0.503786	0.437357	0.437929	0.462929	0.468071	0.470214	0.448500	0.470429
Median	0.507500	0.430000	0.440000	0.468000	0.470500	0.469500	0.446000	0.472500
Maximum	0.536000	0.514000	0.480000	0.488000	0.508000	0.498000	0.478000	0.494000
Minimum	0.465000	0.388000	0.395000	0.433000	0.434000	0.443000	0.426000	0.434000
Std. Dev.	0.018569	0.034074	0.025650	0.016481	0.019109	0.015034	0.013043	0.014732
Skewness	-0.345411	0.607023	-0.209053	-0.449833	0.154078	-0.033172	0.720993	-0.956289
Kurtosis	2.673170	2.839330	2.180592	2.194399	2.890342	2.679287	3.407041	3.978838
Jarque-Bera	0.340698	0.874839	0.493642	0.850728	0.062408	0.062567	1.309588	2.692713
Probability	0.843370	0.645700	0.781281	0.653532	0.969278	0.969201	0.519549	0.260186
Sum	7.053000	6.123000	6.131000	6.481000	6.553000	6.583000	6.279000	6.586000
Sum Sq. Dev.	0.004482	0.015093	0.008553	0.003531	0.004747	0.002938	0.002212	0.002821